

67.
koncertní
sezona
2022
2023

Brucknerova
Romantická
Filharmonie v divadle II
3. abonentní koncert
Janáčkovovo divadlo
20 a 21|4|2023

Filharmonie
Brno Philharmonic

Program

WOLFGANG AMADEUS MOZART

Klavírní koncert č. 17 G dur KV 453 | 30'

Piano Concerto No. 17 in G major, KV 453

1. Allegro
2. Andante
3. Allegretto – Presto. Finale

---

přestávka | 20'

ANTON BRUCKNER

Symfonie č. 4 Es dur „Romantická“ WAB 104 | 70'

Symphony No. 4 in E-flat major „Romantic“, WAB 104

Ed. 1874, Leopold Nowak

1. Allegro
2. Andante quasi allegretto
3. Sehr schnell – Trio. Im gleichen Tempo
4. Allegro moderato

Melvyn Tan klavír / piano

Filharmonie Brno

dirigent / conductor **Dennis Russell Davies**

O skladbách

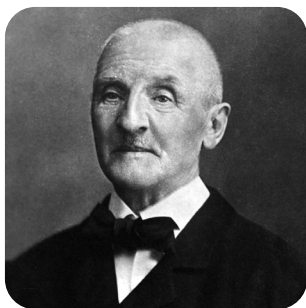
Wolfganga Amadea Mozarta (1756–1791) provázela pověst nejen zdatného a pohotového skladatele, ale i výjimečného klavírního virtuosa. Souběh obou uměleckých rolí se projevil ve velkém množství klavírních koncertů, jejichž komponování se Mozart věnoval po celý život. Často si je psal pro svá vídeňská *subskeptní* (dnes bychom řekli abonentní) vystoupe-

ní, některé vytvořil pro jiného konkrétního klavíristu; vždy tak věděl, pro koho komponuje, a každému koncertu tím vtiskl osobní prvek.

Po Mozartově smrti stály jeho klavírní koncerty dlouho ve stínu zájmu o jiné oblasti jeho tvorby. Působily příliš galantně, bezkonfliktně, učesaně až naivně... Teprve později jim začaly být přiznávány rafinovanost, mnohvrstevnatost a hloubka, za čímž pionýrsky stály *Eseje o hudební analýze* Donalda Francise Toveyho z počátku 20. století (publikované ovšem až ve 30. letech) a následně práce dalších muzikologů. Koncertní sezony bychom si dnes už bez Mozartových klavírních koncertů sotva uměli představit; svým významem se dostaly na roveň jeho symfoniím a nezdá se, že jsou v programech konfrontovány s velkými závažnými díly – jako dnes s Brucknerovou symfonií.

Klavírní koncert č. 17 G dur vznikl v dubnu 1784 pro amatérskou klavíristku a Mozartovu žačku, slečnu Barbaru Ployerovou, snad i proto má skladba spíš intimní náboj. Zaujme důmyslným zapojením orchestru do hudebního toku a na svou dobu nebyvale výrazně exponovanými dřevěnými dechovými nástroji. Na klasickém třívětém půdorysu je udržována typicky mozartovská rovnováha mezi hudebním humorem, melancholií i patosem, pozorný posluchač ve zdánlivé prostotě a přímočarosti může nezdá se zachytit překvapivé momenty v podobě drobných nepravidelostí, nečekaných modulací, nejistot v tonálním ukotvení apod. V pojednáních o *Koncertu G dur* je také často vyzdvihován jeho dramatický ráz coby odraz mozartovského operního génia.

Ke *Koncertu G dur* se váže jedna humorná historka: jen pár týdnů poté, co Mozart dílo dokončil, koupil si za 34 krejcarů špačka, jehož naučil „zpívat“ melodii nápadně podobnou tématu finální věty koncertu, jak naznačuje Mozartův notový zápis melodie vepsaný u této koupě do jeho knihy vydajů. Špaček byl pak po tři roky řádným členem rodiny Mozartových; po smrti byl náležitě, se všemi poctami pohřben a Mozart jeho památku dokonce uctil básní.

Pro skladatelskou dráhu **Antona Brucknera** (1824–1896) mělo klíčový význam poznání tvorby Richarda Wagnera, se kterou jej blíže seznámil jeho linecký učitel Otto Kitzler, pozdější dlouholetý (1868–1898) umělecký ředitel Brünner Musikvereinu (německého hudebního spolku rozvíjejícího svou činnost v Brně ve druhé polovině 19. a v první polovině 20. sto-

letí). Mnichovská inscenace opery *Tristan a Isolda*, kterou Bruckner roku 1865 zhlédl a při níž se s Wagnerem osobně setkal, dodala jeho tvůrčímu směřování – snaze přenést Wagnerův kompoziční styl do symfonie – definitivní impuls.

O významu tohoto setkání svědčí již Brucknerova *První symfonie c moll*, k jejíž kompozici se skladatel odhodlal teprve po dovršení čtyřicítky a kterou dokončil v roce 1866, máje za sebou tři roky starou zkušenost se *Symfonií f moll* (autorem označenou za „studijní“), kterou však do seznamu svých děl nezahrnul (podobně jako *Symfonií d moll* – „nultou“ – z roku 1869). Bruckner, působící tehdy v Linci jako chrámový varhaník a sbormistr, se v kontextu novoromantické programně orientované hudby jevil svou snahou přenést wagnerovské hudební drama do oblastí ryze symfonické hudby jako samorost, který si na definitivní uznání musel počkat až do 80. let 19. století, kdy byla s triumfálním úspěchem poprvé provedena jeho *Sedmá symfonie E dur*. Vzrůstající zájem o jeho hudbu pak přiměl sebekritického skladatele k návratům k jeho ranějším dílům, jejichž revize ovšem vnesly do jeho tvůrčího odkazu značnou dávku nepřehlednosti.

To je případ **Čtvrté symfonie Es dur „Romantické“** z roku 1874. Bruckner se k ní v následujících patnácti letech opakovaně vracel a výrazně ji přepracovával. Roku 1878 do ní složil nové scherzo, které označoval jako *Lovecké*, další proměnou symfonie prošla roku 1880. Na svou původní premiéru musela *Romantická symfonie* dlouho čekat. Vídeňští filharmonikové soudili, že životaschopná je pouze první věta symfonie, zatímco ostatní věty jsou *zmatené, šílené*. Teprve v únoru 1881 se prvního provedení ujal slavný dirigent Hans Richter, jenž pak v lednu 1888 symfonii prezentoval podruhé. Po dalších revizích vyšlo roku 1891 konečné znění díla tiskem.

Česká premiéra *Romantické symfonie* se uskutečnila v Brně pod taktovkou Otto Kitzlera 21. dubna 1893; letošním provedením díla (v původní verzi z r. 1874) si tak připomínáme 130. výročí této události, v případě pátečního koncertu dokonce na den přesně. Punc výjimečnosti dodává dnešnímu provedení i skutečnost, že se děje pod taktovkou Dennise Russella Daviese, který před svým příchodem k brněnským filharmonikům působil patnáct let jako šéfdirigent Brucknerova orchestru v Linci, důkladně pronikl do interpretace (i nástrah) Brucknerovy hudby, a dnes tak platí za jednoho z jejich nejlepších uměleckých vykladačů.

Podtitul *Romantická* se objevil už v první verzi partitury. Bruckner se později svěřil svému příteli Bernhardu Deublerovi, sbormistrovi u sv. Floriana, že první věta symfonie sleduje konkrétní programní linii: *Stře-*

dověké město – Svitání – Z městských věží znějí ranní zvolání, která budí spáče – Brány se otvírají – Na hrdých ořích vytrhnou rytíři do volné přírody – Kouzlo lesa je uchváti – Lesy šumí svou píseň – I ptactvo zpívá ... tak se tedy rozvíjí romantický obraz. Bruckner se tu – podobně jako jeho další vzor Ludwig van Beethoven v *Eroice* a ještě víc v *Pastorální symfonii* – ocitl na půdě tzv. charakteristické symfonie, oscilující mezi symfonií absolutní a programní.

Pomalá věta je uvedena křehkou melodií ve smutečním pochodovém rytmu, několikrát variačně zopakovanou; z ní vyrůstá druhé téma, které nestaví na kontrastu, ale pokračuje v ponuré náladě, prosvětlené jen na několika místech. Scherzo je orámováno „loveckými“ fanfárami lesních rohů a trubek a zvukovým rejem probuzené přírody, zklidněným ve středním dílu, jenž naplňuje představu pastorálního spočinutí. *Finále*, nejdelší věta celé symfonie, začíná tichou figurací, z níž se vyvine heroicky hřimající hlavní téma. Proti němu jsou kladena témata kontrastní, různé variována. Celá věta jakoby sumarizuje předchozí materiál a směřuje k hymnickému závěru.

Vítězslav Mikeš

PROGRAMM

zum

III. ordentlichen Concerte des Brünner Musikvereines

am 21. April 1893

unter Mitwirkung der Fräulein Irene von Brennerberg und Helene Kuhn von Kuhnfeld und unter Leitung des artistischen Directors Herrn Otto Kitzler.

1. **Louis Spohr**: Achtes Concert für Violine (in Form einer Gesangscene). Fräulein Irene von Brennerberg.
2. **Mendelssohn-Bartholdy**: Hymne „O hör' mein Bitten“ für Sopransolo, Chor und Orgel. (Letzte Aufführung am 22. November 1882.) Sopransolo: Fräulein Helene Kuhn von Kuhnfeld.

Hör' meine Bitten, Herr,
Neige dich zu mir,
Auf deines Kindes Stimme
Habe Acht.

Ich bin allein; wer wird
Mir Tröster und Helfer sein?
Ich irre ohne Pfad
In dunkler Nacht.

Die Feinde, sie droh'n
Und heben ihr Haupt
„Wo ist nun der Retter,
An den ihr geglaubt?“

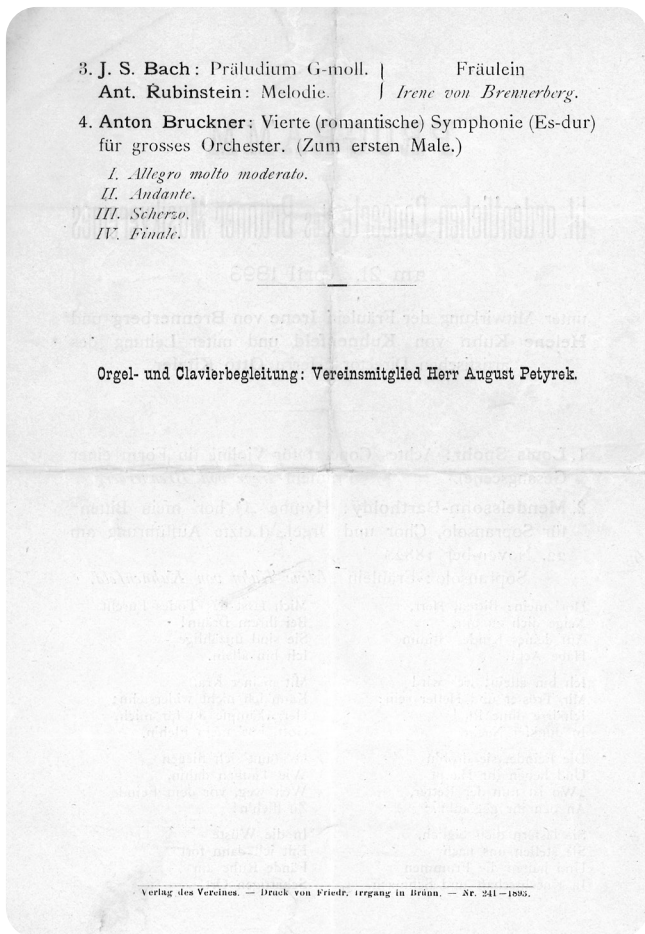
Sie lästern dich täglich,
Sie stellen uns nach
Und halten die Frommen
In Knechtschaft und Schmach.

Mich fasst des Todes Furcht
Bei ihrem Dräun!
Sie sind unzählige —
Ich bin allein.

Mit meiner Kraft
Kann ich nicht widerstehn;
Herr, kämpfe du für mich,
Gott, hör' mein Fleh'n.
O könnt' ich fliegen
Wie Tauben dahin,
Weit weg, vor dem Feinde
Zu flieh'n!

In die Wüste
Eilt ich dann fort
Fände Ruhe am
Schattigen Ort. —

165

Program české premiéry Brucknerovy 4. symfonie.
Za poskytnutí děkujeme Oddělení dějin hudby MZM.

O účinkujících

Melvyn Tan, světoznámý britský klavírista narozený v Singapuru, proslul poučenou interpretací hudby období klasicismu a raného romantismu na dobové nástroje či jejich repliky, ačkoli se nevyhýbá ani hře na moderní nástroj. Jeho koncertní a nahrávací spolupráce se Sirem Rogerem Norringtonem a London Classical Players dala vzniknout vysoce ceněným nahrávkám s klavírními koncerty Mozartovými a Beethovenovými. Druhou zásadní oblastí jeho zájmu je francouzská hudba (Debussy, Ravel, Messiaen), k níž jej přivedli jeho francouzští učitelé na londýnské Yehudi Menuhin School. Melvyn Tan vystupuje s recitály, jako komorní hráč i jako sólista na nejprestižnějších světových pódiiích jako Concertgebouw v Amsterdamu, vídeňský Konzerthaus, londýnský Wigmore Hall nebo Lincoln Center v New Yorku a spolupracuje s významnými orchestry (Brucknerův orchestr v Linci, filharmonie Londýnská, Hongkongská, Liverpoolská, Stuttgartský rozhlasový symfonický orchestr, Camerata Salzburg, orchestr salcburského Mozarteu ad.) a dirigenty. Spolupracuje se současnými skladateli Jonathanem Dovem nebo Kevinem Volansem, jejichž díla premiéroval, a k tvůrčí spolupráci oslovuje také mladé britské skladatele.

Od dvanácti let studoval v Anglii na Yehudi Menuhin School a následně na Royal College of Music v Londýně, vede mistrovské kurzy ve vile Medici Giulini v Itálii a na konzervatořích Yong Siew Toh a Aureus v Singapuru.

K vystoupení s brněnskými filharmoniky Melvyn Tan říká, že je to něco, na co jsem se už dlouho těšil. Nádhera Janáčkovy opery a příležitost znovu se setkat s mým drahým přítelem maestrem Dennisem Russellem Daviesem a poprvé spolupracovat s Filharmonii Brno...

Více na www.melvynatan.com.

Filharmonie Brno v Carnegie Hall, New York, v únoru 2023

Kořeny brněnské filharmonie sahají do 70. let 19. století, kdy v Brně mladý Leoš Janáček usiloval o vznik českého symfonického orchestru. Dílo slavného skladatele 20. století je ostatně nejvýznamnější programovou položkou tělesa, které je považováno dodnes za jeho autentického interpreta.

Dnešní **Filharmonie Brno** vznikla v roce 1956 sloučením rozhlasového a krajského orchestru a od té doby patří svou velikostí i významem k české orchestrální špičce. Na svých turné provedla na tisíc koncertů v Evropě, v Latinské Americe, na Dálném i na Blízkém východě. Je pravidelným hostem světových i českých festivalů, kde často spojuje umělecké síly s Českým filharmonickým sborem Brno. V sezoně 2022/2023 uspořádala turné po Velké Británii a Spojených státech a navštívila řadu renomovaných pódii (Festival Rheingau, festival Ars Electronica v Linci, Grosses Festspielhaus v Salcburku, Gewandhaus v Lipsku).

Orchestr pravidelně natáčí pro Český rozhlas a Českou televizi. Kromě realizace nahrávek pro řadu společností zakládá filharmonie v roce 2020 svůj vlastní nahrávací label Filharmonie Brno, kde doposud vydala 6 titulů. Nahrávka *12. symfonie* Philipa Glasse byla nominována v roce 2022 na cenu ICMA.

Dějiny orchestru prošla řada českých a světových dirigentských osobností jako Břetislav Bakala, František Jílek, Petr Altrichter, Jiří Bělohávek, Sir Charles Mackerras, Jakub Hruša nebo Tomáš Netopil. Od

sezony 2018/2019 je šéfdirigentem a uměleckým ředitelem Filharmonie Brno Dennis Russell Davies.

Od roku 2000 pořádá filharmonie letní open air festival na brněnském hradě Špilberk, v roce 2012 se stala pořadatelem renomovaných festivalů Moravský podzim, Velikonoční festival duchovní hudby a Expozice nové hudby. Zaštiťuje mezinárodně proslulý dětský sbor Kantiléna, od roku 2010 se podílí na festivalu mladých hudebníků Mozartovy děti, v roce 2014 zakládá svou Orchestrální akademii.

Filharmonie Brno je dnes nejen silným hráčem na poli symfonické hudby doma i v zahraničí, ale i předním organizátorem hudební sezony druhého českého města, aktivním festivalovým pořadatelem, kreativním lídrem orchestrální dramaturgie a inovativním tvůrcem široké škály edukativních programů. Působí v neorenesančním Besedním domě, „brněnském Musikverein“ z dílny Theophila von Hansena z roku 1873, který v této sezoně 2022/2023 slaví 150. výročí. Těší se na nový moderní koncertní sál, který navrhuje tým architektů Tomasz Koniora a Petra Hruši a akustika Yasuhisa Toyoty.

Dennis Russell Davies (1944) se narodil ve městě Toledo v Ohiu a vystudoval proslulou newyorskou Juilliard School. Soustavně dirigoval začal jako hudební ředitel komorního orchestru v Saint Paulu v Minnesotě (1972–1980), v letech 1977–2002 byl také šéfdirigentem newyorského Orchestru amerických skladatelů a v letech 1991 až 1996 hudebním ředitelem Brooklynské filharmonie. Od roku 1980 trvale žije v Evropě, a to nejprve v Německu jako hudební ředitel Stuttgartské státní opery (1980–1987), šéfdirigent orchestru Beethovenhalle v Bonnu, hudební ředitel Bonnské opery a Beethovenova festivalu (1987–1995). Se Stuttgartským komorním orchestrem nasnímal jako jeho šéf (1995–2006) na CD komplet 107 Haydnových symfonií.

Během následujícího trvalého pobytu v Rakousku byl (od roku 1997) profesorem dirigování na salcburském Mozarteu a šéfdirigentem Symfonického orchestru Vídeňského rozhlasu, roku 2002 se stal (na patnáct let) šéfdirigentem Brucknerova orchestru a ředitelem opery Zemského divadla v Linci; tam mu byl také v roce 2014 udělen titul Generálního hudebního ředitele. V letech 2009–2016 měl též úvazek šéfdirigenta symfonického orchestru v Basileji.

Mezinárodní kritika označuje Daviese za odvážného interpreta klasického (!) repertoáru, jež nezanedbává při svém poučeném zájmu o novou a nejnovější tvorbu, živěným trvalou spoluprací a osobními vztahy s význačnými soudobými tvůrci; mezi ně patří (nebo patřili) Luciano Berio, William Bolcom, John Cage, Philip Glass, Heinz Winbeck, Aaron Copland, Lou Harrison, Laurie Anderson, Arvo Pärt, Hans Werner Henze, Kurt Schwertsik, Thomas Larcher, Balduin Sulzer a Manfred Trojahn.

Jako dirigent nebo klavírista (nebo obojí současně) vydal Davies víc než 80 hojně oceňovaných snímků: kompletní symfonie Brucknerovy, Haydnovy, Honeggerovy a Glassovy, se svou ženou, klavíristkou Maki Namekawou, natočil mj. Beethovenova *Fidelia* a Mozartovu *Kouzelnou flétnu* v Zemlinského aranžmá pro čtyřruční klavír nebo Šostakovičovu *Čtvrtou symfonii* ve skladatelově úpravě pro dva klavíry. V roce 2009 byl Dennis Russell Davies zvolen za člena Americké akademie umění a věd, v roce 2014 jej francouzské ministerstvo kultury jmenovalo komandérem Řádu umění a literatury a v roce 2017 obdržel od rakouské vlády Rakouský čestný kříž za vědu a umění I. stupně. Od sezony 2018/2019 stojí v čele Filharmonie Brno jako její šéfdirigent a umělecký ředitel. Od podzimu 2020 je i šéfdirigentem rozhlasového orchestru MDR v Lipsku a hostujícím profesorem na Janáčkově akademii múzických umění v Brně.

Více na www.dennisrusselldavies.com

D. R. Davies v Hill Auditoriu, Ann Arbor, v únoru 2023

Summary

Bruckner the Wagnerian

Crucial for **Anton Bruckner's** (1824–1896) career as composer was his knowledge of Richard Wagner's oeuvre, with which he became acquainted through his Linz teacher, Otto Kitzler, who later served for many years (1868–1898) as the artistic director of Brünner Musikverein, a German musical society active in Brno in the second half of the 19th and the first half of the 20th centuries. The staging of *Tristan und Isolde* in Munich, which Bruckner saw in 1865 and where he met Wagner in person, brought the definitive impulse for his creative direction, consisting of an effort to translate Wagner's compositional style into the genre of the symphony.

Bruckner's Fourth

Bruckner wrote his **Fourth Symphony in E-flat major "Romantic"** in 1874, but as with his other symphonies, the anxiously critical composer returned to the work repeatedly over the next 15 years and revised it extensively. The *Romantic symphony* had to wait a long time for its premiere. The Wiener Philharmoniker considered only the first movement viable, judging the others confused and mad. In February 1881, the celebrated conductor Hans Richter performed the work for the first time, and organised another performance in January 1888. In 1891, the final version was published in print. The first performance in the Czech lands was in Brno on 21 April 1893 under Otto Kitzler's baton; our scheduling of the *Romantic symphony* in spring 2023 thus commemorates the 130th anniversary of this event, and Friday's concert will in fact take place on the very date.

Mozart's starling

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) wrote most of his piano concertos for particular pianists, thus imbuing each of them with a personal element. He composed **Piano Concerto No. 17 in G major** in 1784 for his pupil, the amateur pianist Miss Barbara Ployer, and this is perhaps why the piece has an intimate, lyrical character. An anecdote associated with the concerto relates that only a few weeks after he completed it, Mozart bought a starling for 34 kreutzers, which he taught to "sing" a melody conspicuously close to the theme of the concerto's rondo movement – as jotted down by him next to the relevant entry in his expense book.

Vítězslav Mikeš

translated by Štěpán Kaňa

Zveme vás na

BESEDNÍ DŮM 150

V sezoně 2022/2023 oslavujeme 150. sezonu Besedního domu a pro tuto příležitost chystáme historické koncerty, výstavu, konference a edukace.

PO 1. 5. 2023, 19:00

KDYŽ SMETANA V BRNĚ POPRVÉ HRÁL...

Igor Ardašev – klavír

Pavla Vykopalová – soprán

mužský pěvecký sbor Láska opravdivá a další

ČT 4. a PÁ 5. 5. 2023, 19:00

JANÁČEK A HORNÁCKÁ MUZIKA

Hornácká muzika Petra Mičky

Český filharmonický sbor Brno

Filharmonie Brno, dirigent Dennis Russell Davies

SO 6. 5. 2023

KONCERTNÍ DŮM 19. a 21. STOLETÍ mezinárodní konference

SO 6. 5. 2023 Hlaholna

JANÁČKOVY LISTY DŮVĚRNÉ

Janáčkovo kvarteto

NE 7. 5. 2023

NÁŠ BESEDŇÁK

dětská muzikologická konference

ČT 11. a PÁ 12. 5. 2023 Besední dům, 19:00

MOZARTOVO REQUIEM

Český filharmonický sbor Brno a sólisté

Filharmonie Brno, dirigent Robert Kružík

SO 13. 5. 2023, 10:30

ZASE DOMA V BRNĚ

koncert Rodinného abonmá

moderátorka Kristýna Drášilová

režie Rudolf Chudoba

Filharmonie Brno, dirigent Adam Sedlický

Prodej vstupenek

- on-line: www.filharmonie-brno.cz
- v předprodeji Filharmonie Brno, Besední, 602 00 Brno
☎ +420 539 092 811, e-mail: predprodej@filharmonie-brno.cz
PO–PÁ 12:00–18:00 h
- ½ hodiny před koncertem v místě jeho konání

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas a vypnuli své mobilní telefony.

Změna programu a účinkujících vyhrazena.

Za podporu a spolupráci děkujeme

Vydala Filharmonie Brno v roce 2023 nákladem 450 výtisků

texty Vítězslav Mikeš

motiv na obálce je inspirovaný stropní malbou ze zásálí Besedního domu, která představuje páva s květinami

foto archiv Filharmonie Brno, není-li uvedeno jinak

produkce Printeco s.r.o.

redakční uzávěrka 17|4|2023

Nakladatelem skladby Symfonie č. 4 Es dur „Romantická“ je Alkor-Edition Kassel GmbH.

Filharmonie Brno, příspěvková organizace

Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno, ☎ +420 539 092 801

www.filharmonie-brno.cz, www.salprobrno.cz

B | R | N | O |

Jihomoravský kraj

Statutární město Brno finančně podporuje Filharmonii Brno.

Vybrané koncerty se konají za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky a Jihomoravského kraje.

www.filharmonie-brno.cz
www.salprobrno.cz

